2019

SANSKRIT

[Honours]

PAPER – II

Full Marks : 90

Time : 4 hours

The figures in the right hand margin indicate marks

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable

Illustrate the answers wherever necessary

1. ब्रह्मचारिवृत्तान्तः कुत्र श्रूयते ? कोऽसौ ब्रह्मचारी ? स्वप्नवासवदत्त–नाटकमवलम्ब्य ब्रह्मचारिवृत्तान्तस्य नाटकीयतात्पर्यं विव्रियताम् । 10

अथवा

प्रजानुरञ्जकराजरूपेण आदर्शप्रेमिकरूपेण च राज्ञः उदयनस्य चरित्रं सम्यग् व्याख्यायताम् ।

(*Turn Over*)

2. अधोलिखितयोः श्लोकयोरेकतरः सरलसुरगिरा देवनागर्य्यां व्याख्येय : 8

(क) प्रद्वेषो बहुमानो वा संकल्पादेव जायते ।
भर्तृदाराभिलाषित्वादस्यां मे महती स्वता ।।

(ख) दुःखं त्यक्तं वद्धमूलोऽनुरागः स्मृत्वा स्मृत्वा याति दुःखं नवत्वम् ।
यात्रा त्वेषा यद् विमुच्येह वाष्पं प्राप्तानृण्या याति बुद्धि प्रसादम् ।।

3. अधोलिखितेषु प्रश्न–षट्कं सरलसुरगिरा देवनागर्य्यां च समाधेयम्— 1 × 6

(*a*) स्वप्नवासवदत्तनाटकस्य क उत्सः ? नाटकस्यास्य का नायिका ?

(*b*) "चक्रारपङ्क्तिरिव गच्छति भाग्यपङ्क्तिः"— कः कस्मिन्नङ्के उक्तवान् ?

(*c*) उदयनस्य बीणानाम किम् ? केन प्रदत्ता इयं बीणा ?

(*d*) रुमण्वान् कः ? कस्मिन्नङ्के तस्य वर्णनं प्राप्यते ?

(*e*) स्वप्नवासवदत्ते कति अङ्काः सन्ति ?

(*f*) कस्मिन्नङ्के स्वप्नवृत्तान्तः श्रूयते ? केन सः स्वप्नः दृष्टः ?

4. अधोलिखितानां त्रयाणां प्रकृति-प्रत्ययौ निर्णेयौ — 2 × 3

जायते, संकल्पात्, त्यक्तम्, स्मृत्वा, विमुच्य ।

5. अभिज्ञानशकुन्तलनाटकस्य चतुर्थाङ्कस्य श्रेष्ठत्वं प्रतिपाद्यताम् । 12

अथवा

का आसीत् सानुमती ? कस्मिन्नङ्के सा दृश्यते? अभिज्ञान-शकुन्तलनाटके सानुमतीवृत्तान्तस्य किमस्ति नाटकीयतात्पर्यम् ?

6. निम्नलिखितेषु पद्यमेकं सरलसुरगिरा देवनागर्य्या च व्याख्येयम् — 8

(*a*) इदं किलाव्याजमनोहरं वपुः
तपःक्षमं साधयितुं य इच्छति ।
ध्रुवं स नीलोत्पलपत्रधारया
शमीलतां छेत्तुमृषिर्व्यवस्यति ।।

(*b*) शमप्रधानेषु तपोधनेषु
गूढं हि दाहात्मकमस्ति तेजः ।
स्पर्शानुकूला इव सूर्यकान्ता-
स्तदन्यतेजोऽभिभवाद्वमन्ति ।।

(*c*) भवन्ति नम्रास्तरवः फलागमै-
र्नवाम्बुभिर्दूरविलम्बिनो घनाः ।
अनुद्धताः सत्पुरूषाः समृद्धिभिः
स्वभाव एवैष परोपकारिणाम् ।।

7. अधस्तनेषु <u>एकतरस्य</u> संस्कृतेन देवनागर्य्यां भावसम्प्रसारणं कार्यम् — 4

(*a*) न प्रभातरलं ज्योतिरुदेति वसुधातलात् ।

(*b*) अज्ञातहृदयेष्वेवं वैरीभवति सौहृदम् ।

8. निम्नलिखितप्रश्नेषु <u>द्वादशानामुत्तरं</u> सरलसुरगिरा देवनागर्य्यां प्रदीयताम्— 1 × 12

(*a*) अभिज्ञानशकुन्तलनाटकस्य प्रथमाङ्कस्य नाम किम् ?

(*b*) दुष्यन्तः कस्मिन्नङ्के शकुन्तलायाः हस्ते मुद्रिकां बध्नाति ?

(*c*) शकुन्तला दुष्यन्ताय अङ्गुलीयकं किमर्थं दर्शयितुं न समर्था ?

(*d*) दुष्यन्तस्य पत्न्यः काः ?

(*e*) सानुमती कस्याः प्रियसखी ?

(*f*) पतिगृहे यात्राकाले के के शकुन्तलया सह जग्मुः ?

(*g*) का स्रष्टुः आद्या सृष्टिः ?

(*h*) कीदृग्विधा नान्दी अभिज्ञानशकुन्तलनाटके श्रूयते ?

(*i*) नान्द्यन्ते कः प्रविशति ? तस्य तादृग्नामकरणे किं कारणम् ?

(*j*) प्रस्तावनाभागे कस्य ऋतोर्वर्णनं प्राप्यते ?

(*k*) अभिज्ञानशकुन्तलनाटकस्य किमस्ति भरतवाक्यम् ?

(*l*) कः दीर्घापाङ्गः ?

(*m*) शाकुन्तले करुणरसः केषु अङ्केषु दृश्यते ?

(*n*) मेघप्रतिच्छन्दप्रासादे कः विदुषकमाक्रमति ?

(*o*) महर्षिकण्वः कस्मात्सकाशात् शकुन्तलायाः विवाहवृत्तान्तम् ज्ञातवान् ?

9. प्रस्तावना का भवति ? साहित्यदर्पणानुसारमस्याः प्रकारभेदः आलोच्यताम् । 10

अथवा

साहित्यदर्पणानुसारं नाट्यसन्धीनामालोचना क्रियताम् ।

10. अधोलिखितानां <u>चतुर्णां</u> प्राकृतपदानां संस्कृतरूपं विलिख्यताम्— 1 × 4

परिहाइस्सदि, तादकस्सवस्स, अदिपिणद्धेण, धम्मआरिणो, वअस्सभावेण, ओहीणेसु, सउन्दले ।

11. कस्यचिदेकस्य टीका लेख्या — 5

(*a*) पूर्वरङ्गः

(*b*) भरतवाक्यम्

(*c*) भारतीवृत्तिः

12. अधोलिखितेषु <u>पञ्चानां</u> प्रश्नानामुत्तरं सरलसुरगिरा देवनागर्य्या च देयम् — 1×5

(*a*) चम्पूकाव्यस्योदाहरणं किम् ?

(*b*) नान्दी कतिधा ? एकमुदाहरणं देयम् ।

(*c*) नाटिकायां कत्यङ्काः सन्ति ? एकमुदाहरणं लेख्यम् ।

(*d*) आमुखस्य अपरनाम किम् ?

(*e*) संस्कृतनाटके कः पताकानायको भवति ?

(*f*) धीरोदात्तनायकस्योदाहरणं देयम् ।

(*g*) नाट्यतत्त्वानुसारं किमस्ति श्रेष्ठं रूपकम् ?